

בבא קמא עב: עג

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

הוה ליה רשע. לכאורה אמאי הוה רשע, הא רשע לא הוי אא"כ עובר עבירה דיש בה מלקות נע" בדברינו בסמוך ד"ה הו"ל, ועד זומם משלם ממון ואינו לוקה. וראיתי במנ"ח (מצוה לו אות ו) דמעיקר הדין עד זומם חייב מלקות, ובמקום שלא נוכל לקיים דין הזמה חייב מלקות, כמו גבי בן גרושה וחלוצה, אך במקום שיש תשלומין גילתה התורה דישלם ולא לקי, דתיתי לא עבדינן, עכ"פ לא גרע מחייבי מלקות דלא אתרו בהו, מ"מ הו"ל רשע אף דאינו לוקה. ה"נ חייב מלקות ורק התשלומין פטרו אותו.

2. רמב"ן על דברים פרק יט פסוק יח

(יח) ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד לא פירש הכתוב איך יודע שהוא עד שקר, כי בהיות הענין בשני עדים שמעידין על הדבר, אפילו יבואו מאה ויכחישו אותם לא יתברר ששקר ענו ולא נוכל לומר שבא הרוג ברגליו, כי לא יאמר בזה ודרשו השופטים היטב ועל כן באה הקבלה הנאמנת, ופירשה כי ההזמה תהיה כשיאמרו והלא ביום פלוני עמנו הייתם (מכות ה) והטעם, מפני שהעדות הזו היא על גופם של עדים, והם אינם נאמנים על עצמם לומר לא עשינו כך, שהרי יכולים הללו לומר עליהם שהרגו את הנפש או שחללו את השבת:

3. רמב"ם יד החזקה הלכות עדות פרק יח

(א) וזו שהאמינה תורה עדות האחרונים על העדים הראשונים גזירת הכתוב הוא אפילו היו העדים הראשונים מאה ובאו שנים והזימום ואמרו להם אנו מעידים שאתם המאה כולכם עמנו הייתם ביום פלוני במקום פלוני הרי אלו נענשין על פיהם שהשנים כמאה ומאה כשנים וכן בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו אין הולכין אחר הרוב אלא דוחין את שתיהן:

4. כסף משנה על הלכות עדות פרק יח הלכה ג

וזו שהאמינה תורה עדות האחרונים וכו'. דאמרינן במרובה (דף ע"ב ע"ב) ובפרק זה בורר (דף כ"ז) עד זומם חידוש הוא מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ואע"ג דרבא הוא דאמר הכי ולית הלכתא כוותיה הא דלית הלכתא כוותיה היינו במאי דקאמר דאינו נפסל למפרע אבל במאי דקאמר דחידוש הוא ודאי מוסכם הוא:

5. לחם משנה על הלכות עדות פרק יח הלכה ב

ועוד נראה כן מהטעם שנתן שם ומפני זה האחרונים נאמנים כיון שמעידים על גופן של עדים והם אינם נאמנים על עצמם לומר לא עשינו כך וכך והוי כאילו העידו עליהם שהרגו את הנפש או שחללו את השבת ע"כ משמע לפי זה הטעם דאפי' שהכחישו להם שהללו והמלוה ג"כ היו עמהם כיון שהכחישו להם הוי כאילו פסלום בגזירות או בדבר אחר גם שם לא הונח לי בדברי הטור ז"ל למה הוצרך לתת טעם זה כיון דבגמ' אמרו דהזמה הוי חידוש כמו שנזכר בפרק מרובה (דף ע"ב ע"ב) ופרק זה בורר (דף כ"ז). משמע דאין לדבר טעם מיהו לזה י"ל דהטור סבירא ליה דמה שהוזכר כן בגמרא הוא אליבא דרבא דאמר עד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל אבל אביי דקי"ל כוותיה דאית ליה דלמפרע הוא נפסל לית ליה חידוש אלא דסובר דיש בדבר זה טעם והוא הטעם שנתן הטור אבל אין דעת רבינו כן אלא דבא לא פליג אביי ארבא דאפילו אביי מודה דהוי חידוש ...

6. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף עב עמוד ב

ולכאורה פירוש הרמב"ן והטור אזיל כפי מה דקי"ל כאב"י דלמפרע הוא נפסל ולכן אין נאמנות העדים המזימים גזיה"כ וחידוש אלא סברא כי העידו על גופם של העדים הניזומים. אך פירוש זה קשה לומר ברמב"ן שהרי הוא עצמו כתב (שם פסוק י"ט) וז"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה מכאן אמרו הרגו אין נהרגין לשון רש"י מדברי רבותינו והטעם בזה בעבור כי משפט העדים המוזמין בגזרת השליט שהם שנים ושנים, והנה כאשר יבואו שנים ויעידו על ראובן שהרג את הנפש ויבואו שנים אחרים ויזימו אותם מעדותם צוה הכתוב שיהרגו, כי בזכותו של ראובן שהיה נקי וצדיק בא המעשה הזה, אילו היה רשע בן מות לא הצילו השם מיד ב"ד כו' עכ"ל. וצ"ע שהרי כאן פירש הרמב"ן שנאמנות המזימים גזירת הכתוב היא ולא מסברא ודבריו אלה סותרים לכאורה מש"כ בפסוק י"ח.

ונ"ל שיש הבדל גדול בין פלוני חלל את השבת לבין עמנו הייתם כי בהזמה אינו מעיד על פסלות העד באופן ישיר כבחילול שבת, אלא על העובדא שהעד לא היה שם בשעת המעשה. ובעצם אין זה אלא מין הכחשת המעשה, ואין הבדל בין עדות שהלוה או המלוה היה עמנו לבין עדות שהעדים היו עמנו, אלא שהתורה חידשה שהזמה נחשבת כעדות על גוף העדים, וכאילו העידו שחיללו את השבת. יוצא שהרמב"ן מודה שהזמה גזיה"כ וחידוש הוא, וכדאיתא בגמ' אליבא דרבא אלא שהרמב"ן מגדיר את החידוש, שהמזימים נאמנים משום שנחשבים ע"פ חדוש דין התורה כמו עדים שהעידו על גוף העדים הראשונים, ולא על המעשה, ולפי' נאמנים להזימם.

ישנם מקורות אחרים ליסוד הגר"ח צ"ל בפסול עד זומם:

(א) במס' מכות (ה ב) שנינו: ר"ע אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו, וא"כ ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה כו' עכ"ל. וכתב הנ"י וז"ל פירש הר"י בן גיא דאם הוזמו השנים אף על פי שלא הוזם השלישי נעשו כולם זוממין וענש הכתוב השלישי שנטפל לשנים שעברו והעידו שקר וכו', עכ"ל. ויפלא, הרי השלישי לא עבר על עבירה של עדות שקר ולמה יענש (194). וביאר הגר"ח צ"ל שטעמו דמכיון שהשלישי הצטרף לכת הזוממים חל בו השם של עד זומם בשעה שהוזמו האחרים שבכת, וחייב מדין חלות השם של עד זומם שחל בגברא ולא משום עונש עבירה לא תענה שהרי הוא לא עבר בעבירה...

7. נחלת משה

דף ע"ב ע"ב: עד זומם חידוש הוא וכו' הלכך אין צו חלל משעת חידוש ואילך וכו'. והנה סברת דאב"י אפשר לומר צ"י אופנים (א) דכאן סובר דלא שייך לומר דאב"י נפסל חלל משעת חידוש ואילך דכלל ממיצ' דאין אמרינן דלא אמרו שקר א"כ שלא יפסלו כלל וע"כ צ"ל דאמרינן דאמרו שקר וא"כ לריבים להיות פסולין משעת חידוש. (ב) דאב"י סובר דעד זומם לא כיו חידוש דכיון דהאחרונים אומרים על גוף העדים עמנו כוונתם ח"ו הראשונים נאמנים לומר על עמנם שלא היינו עמכם והיו כמו שהיו אומרים עליהם שהם גזלנים שאין הראשונים יכולים לומר שאנחנו לא גזלנים (זה הסברא כתב הרמב"ן על החומש דברים י"ט י"ח) חלל רבא סובר דלא דמי לפסליהו בגזלנותא דהנה עדים כשהם מעידין שראינו שכן ובך ה"י המעשה הרי הם כוללים צעדותן דמי שיכחיש דבריהם הרי הוא שקרן ופסול וא"כ כשהח"כ צאין עדים

אחרים ואומרים שהראשונים שקרנים צ"י שאומרים שהמעשה לא היה כך וצ"י שאומרים עמנו כוונתם ח"ו הראשונים נאמנים לומר על עמנם שלא היינו עמכם והיו כמו שהיו אומרים עליהם שהם גזלנים שאין הראשונים יכולים לומר שאנחנו לא גזלנים (זה הסברא כתב הרמב"ן על החומש דברים י"ט י"ח) חלל רבא סובר דלא דמי לפסליהו בגזלנותא דהנה עדים כשהם מעידין שראינו שכן ובך ה"י המעשה הרי הם כוללים צעדותן דמי שיכחיש דבריהם הרי הוא שקרן ופסול וא"כ כשהח"כ צאין עדים

8. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף עב עמוד ב

גמ'. עד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל. צ"ע במחלוקת בין אביי ורבא שהרי משהוזמו העדות הוברר הדבר למפרע שהעידו לשקר ושעברו על הלאו דלא תענה ברעך עד שקר בשעת הגדת העדות, וא"כ פשיטא דנעשו רשעים ופסולים למפרע שהרי עברו בשעת ההגדה על העבירה של עדות שקר.

ואמר הגר"ח זצ"ל שעבירת הלאו ד"לא תענה" בעצמה אינה פוסלת משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה שאין לוקין עליו, ורק לאו שלוקין עליו פוסל לעדות וכדאיתא ברמב"ם (פ"י מהל' עדות הל' ב') וז"ל אי זהו רשע כל שעבר עבירה שחייבין עליו מלקות זהו רשע ופסול עכ"ל. ולכן פסול עד זומם לעדות הוי פסול מיוחד ופסולו הוא מחמת חלות ההזמה דנקרא "עד חמס" בפרשת הזמה (דברים י"ט: ט"ז) וכתוב (שמות כ"ג: י"א) אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס.

לרבא השם של עד זומם חל בשעת גמר הדין ולכן נפסל רק מכאן ולהבא שהפסול עדות חל בו בשעה שחל השם של עד זומם. ולפי"ז יוצא שבבא הרוג ברגליו העד שהעיד לשקר לא יפסל לעדות שהרי לא הוזם, והעבירה של עדות שקר בעצמה אינה פוסלת ורק חלות השם של עד זומם פוסל.

מאיך אביי סובר שעד זומם למפרע הוא נפסל. אליבא דאביי י"ל שמעשה העבירה של עדות שקר פוסלת ולפיכך פסול למפרע. ויוצא שבבא הרוג ברגליו העדים פסולים למפרע משעת העבירה של עדות שקר. מאיך י"ל שגם לאביי רק חלות השם של עד זומם פוסלת לעדות וס"ל שחלות השם חלה למפרע. ולפי"ז בבא הרוג ברגליו יהיו העדים כשרים כי רק עדים זוממים נפסלים למפרע.

9. תוספות מסכת בבא קמא דף עב עמוד ב ד"ה אין לך

אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך - ... ואם תאמר ולמה הוי חידוש כלל והלא מן הדין יש להאמין בתראי במיגו דאי בעו הוו פסלי לקמאי בגזלנותא ובשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו ליהמני בתראי במיגו בין לרב הונא בין לרב חסדא [1] ואור"י דלא שייך מיגו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שייך מיגו דאין דעת שניהם שוה ומה שירצה לטעון זה לא יטעון זה [2] ועוד נראה דקצת דמי האי מיגו למיגו במקום עדים שהרי יש עדים כנגד האי מיגו להכחישם ואף על פי שיש כמו כן עדים עם המיגו אין בכך כלום [ועוד] דלא עדיף מיגו מעדים שאם היו עדים מסייעים לאלו לא היה להם כח להכחיש את אלו דהא תרי כמאה וכ"ש מיגו ...

• דבר יעקב מסכת בבא קמא דף עב עמוד ב

יד] בא"ד - ואור"י דלא שייך מגו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שייך מגו דאין דעת שניהם שוה ומה שירצה לטעון זה לא יטעון זה - וכע"ז כתבו התוס' בכתו' [יח: ויט ב] ובקידושין [מג: ד"ה והשתא] דבשני עדים לא שייך לומר שיהיו נאמנים במגו לפי שאין האחד יודע מה בדעת חבירו לטעון. מקשים האחרונים [ע"י דרכ"ד כתו' יט ב] דאם העדים משקרים ונדברו ביניהם מה לשקר א"כ האחד יודע מה שיטען חבירו, ואם אינו יודע הוי ראייה שמדבר אמת וצריך להאמינו. וצ"ל דחיישינן שחוץ לב"ד חשבו על טענה אחת ובזמן חקירת ב"ד היתה אפשרות לטעון טענה יותר טובה, ואינו טוען כי ירא שחבירו לא ידע לטעון טענה זו.

=====

בבא קמא עג

1. שערים מצויינים בהלכה

רבא נמי כאביי ס"ל כו' משום פסידא דלקוחות. פירש בחי' הראב"ד, אע"ג דלאו חידוש הוא לא מפסלי אלא מכאן ולהבא. והקשה הא איכא בינייהו היכא דליכא לקוחות, דלשינא דחדוש הוא לא מפסלי למפרע, ולשינא דלקוחות מפסלי למפרע היכא דליכא לקוחות, ואיכא למימר דלקוחות לאו דוקא, אלא כל פסידא נמי פסידא הוי, כגון עדות הלואה ועדות קדושי אשה ועדות כל הקנאה בעולם, ועבדינן להו תקנתא דלא ליבטלי.

2. תוספות מסכת בבא קמא דף עג עמוד א ד"ה דאסהידו ביה

דאסהידו ביה תרי בחד ותרי בחד - משמע לפי שיש שני מזימים על כל אחד ואחד לא הוי חידוש ותימה מה בכך הרי תרי כמאה הוו ונראה לפרש דאסהידו ביה תרי בחד כגון שאין הניזומין מסייע אחד לחבירו שאין האחד יודע כלום בעדותו של חבירו שראה אחד מחלון זה ואחד מחלון זה או בהודאה אחר הודאה ואלו שנים מזימים את שניהם שכך שוים אלו כמו אחרים ולא נקט האי לישנא אלא משום דמשתמע מיניה שאין המוזמין מסייעין זה את זה.

3. תוספות מסכת בבא קמא דף עג עמוד א ד"ה אי נמי

אי נמי דפסלינהו בגזלנותא- ... לדיני נפשות פשיטא שיש לפוסלו למפרע והוי מצי למימר איכא בינייהו לענין דיני נפשות או לאסור אשה לבעלה ולענין גיטין וקידושין ועדות החדש דלטעמא דחידוש אין לפוסלן למפרע ולטעמא דפסידא דלקוחות פוסלין למפרע לכל אלו אלא דדחיק לאשכוחי דאיכא בינייהו לענין ממון.

4. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף עג עמוד א

[ו] תד"ה אי נמי וכו' והוי מצי למימר איכא בינייהו לענין דיני נפשות או לאסור אשה לבעלה ולענין גיטין וקידושין ועדות החדש וכו' ולטעמא דפסידא דלקוחות פוסלין למפרע לכל אלו - שבכל אלו לא תיקנו רבנן שיהיו כשרים. הראב"ד בשיטה כתב דפסידא דלקוחות לאו דוקא, אלא ה"ה שתיקנו רבנן בעדות הלואה או עדות קידושי אשה או עדות כל הקנאה שאין העדים נפסלים למפרע. מבואר שהראב"ד חולק על תוס' לענין קידושין, ונראה טעמו משום שגם בקידושין שייך פסידא דממון.

הקו"ש [אות נז] מקשה על התוס' שס"ל שאין קידושין וגיטין בכלל התקנה, מהא דמצינו [בסנה' לב ב] שרבנן תיקנו שא"צ דרישה וחקירה בדיני ממון משום נעילת דלת, וגם גיטין וקידושין הוי בכלל התקנה [כמש"כ הנ"י בסנה']. ולכן גט שאין בו זמן בדיעבד כשר. ותירץ דדוקא היכא דאיתמר איתמר, והיכא דלא איתמר אין לנו לומר מדעתנו שגיטין וקידושין יהיה בכלל תקנת ממון.

5. נחלת משה

דף ע"ג ע"א: דפסלניהו בגזלנותא וכו'. לכאורה קשה למה
בהכחשה לא מפסלי קמאי והלא הצתראי
אומרים שהראשונים העידו שקר ואיזה נפק"מ יש בין אם
פוסלים אותם בגזלנותא או בעדות שקר. וראיתי בספר בית
זבול שתירץ דכל עדים שבאים להעיד צ"ד על איזה מעשה הם
כוללים בעדותן לפסול גם לכל מי שיכחיש את דבריהם במעשה
זה ולכן כאשר באים הצתראי ומעידין עליהם שהעידו שקר
אינם נפסלין דאמאי נזיל צתר הצתראי שאומרים על קמאי
שהעידו בשקר זיל צתר קמאי שקדמו ופסלו לגל מי שיעיד
היפך עדותם נמלא דשתי הכיחות הללו פוסלין זה את זה
וכו"ל תרי ותרי זה הסביר שייך גם בזמנה ולכן הוי הזמה
חידוש מה שהצתראי נאמנין ולא דמי לפסלניהו בגזלנותא, דהתם
צעת שעברו על הפסול שמעידין עליהם לא העידו אז כנפסלים
לפסול אותם ע"ש.

6. קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא קמא דף עג/א

(נג) ופ' מו"ר הגר"ח הלוי ז"ל מבריסק הקשה ללישנא דחידוש תיקשי גם לרבא אמאי משלמין את הכל,
דאף דס"ל לרבא דאינו נפסל למפרע היינו מפני שלא נתברר פסולן למפרע, דלענין למפרע אנו דנין שמא
אמת העידו, אבל אי קמי שמיא גליא שהעידו שקר הרי נפסלו מיד דהא א"צ עדים לקיום הדבר לפוסלן,
וא"כ ממ"נ אין חייבין לשלם הכל, דאם עדות הגניבה שקר פטורין על הטביחה דכבר נפסלו מעדות גניבה,

ואם עדות גניבה אמת פטורין על הגניבה עכ"ד והנה בפ"ק דב"מ אמר אב"י, חיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו וע"כ אינו חשוד על
השבועה והקשו בתוס' דא"כ כופר בפקדון אמאי פסול נימא שמא מלוה ישנה יש לו, ותירצו דבפסול ודאי לא אמרינן הכי, וביאור הדבר דהך חששא שמא ספק מלוה
יש לו היא חששא רחוקה וע"כ בכופר בפקדון וכן בגזלן דמעשה הפוסלו לפנינו א"א להכשירו מפני החששא הזאת, דאין ספק מוציא מידי ודאי, אבל לענין שבועה אין
לפנינו דבר הפוסלו שהרי אפשר שטוען אמת, אלא שבאנו לסלק את השבועה מטעם ממ"נ, דאם טוען אמת א"צ שבועה ואם טוען שקר הוא חשוד וא"א להשביעו, ע"ז
אמרינן דאין כאן הכרח דהא אפשר במציאות צד שלישי, שאין טענתו אמת ומ"מ אינו חשוד, אף שהיא מציאות רחוקה, דא"צ לחוש לה ומ"מ סגי בזה לבטל את ההכרח
מהממ"נ, וה"נ לרבא דאין לפנינו דבר הפוסלו למפרע, אלא שבאנו לפוטרו מלשלם הכל מטעם ממ"נ, בזה י"ל דאין כאן ממ"נ לפוטרו, שהרי אפשר שעדות גניבה היתה
שקר ומ"מ בשעת הגדת טביחה היה כשר כגון שחזר בתשובה לאחר הגדת גניבה, ואף דבכל עד רשע לא
מספקינן שמא עשה תשובה להכשיר עדותו, היינו היכא שנתברר פסולו אין ספק מוציא מידי ודאי, אבל הכא
הרי לא נתברר פסולו למפרע אלא שדנין מטעם ממ"נ, בזה אמרינן כיון שיש מציאות רחוקה לסלק טענת ממ"נ
אין פוטרינן אותו, ואין להקשות הא יש לנו בירור שלא עשה תשובה, דא"כ היה לו לבוא לבי"ד אחר עדותו
ולהודות שהעיד שקר כדי לפטור את הבע"ד, הא ליתא דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואם יאמר
העדתי שקר לאו כל כמיניה כמבואר בריש מכות, וגם אין להקשות כיון שיודע בעצמו שהעיד שקר ועושה
תשובה היה לו לשלם להבע"ד כאשר זמם, למ"ד עדים זוממין ממונא ולא קנסא, גם זו אינה קושיא דחייב כאשר
זמם הוא דוקא ע"י הזמה ולא באופן אחר, כמבואר לקמן בבא הרוג ברגליו דאינו נהרג משום שלא הוזהר אף שנתברר ששקר העיד:

7. ברכת אברהם

ראי ס"ד למפרע הוא נפסל, הני כיון דאיחזמו להו אגניבה
אילגאי מילתא למפרע דכי אסהדו אטביחה פסולין
הוו, אמאי משלמין אטביחה וכו'. בקוב"ש (נ"ג) הביא
קושיא בשם הגר"ת, למה למ"ד מכאן ולהבא נפסל ניחא,
הא מ"מ קשה כיצד שייך לחייב העדים דו"ה, הא ממנ"פ,
אם שיקרו בגניבה, הרי בעדות טביחה פסולים היו ואין
חייבין על מה שהעידו על הטביחה, וכיצד שייך לחייב דו"ה.
ומה שתירץ שם בק"ש דאין ממנ"פ הואיל ויחכן שעשו
תשובה נראה דחוק, דהא אין חשש כל זמן שאין
רואין, וכיון שלפ"ז בחזקת שקרנים הם, שפיר הק' דאין
לחייב על עדות טביחה.

ולפ"ז מתיישב ג"כ קושיית הגר"ת, דל"ש לומר ממנ"פ,
כיון דגם אם היה שקר מ"מ לגבי כל זמן שעפ"י
דין אין לפסול והדין לקבל עדותם, גם אם שקרו היה כדין
מה שדנו עפ"י עדות טעיה שהעידו קודם שנפסלו כנ"ד,
ושפיר יש לחייב דו"ה.

8. נחלת משה

איגלאי מילתא למפרע דכי אסבדו אטעניה פסולין הו
אמאי משלמין אטעניה וכו' דצפרשת עדים זוממין
כתב "עד" והיינו דעיון שי"י עד כשר בשעת ההגדה ואם
הי' פסול ח"כ לא מקרי עד ולא חיילי עליה כדין דעדים זוממין.
ולכאורה קשה והלא לאצ"י שסובר למפרע הוא נפסל ח"כ כל
עדים זוממין איגלאי מילתא למפרע שצפשת ההגדה הו פסולין
וי"ל דעדים זוממין אין נפסלין אלא אחרי שפוצר כדי דיבור
מעדותן כמו שכתב רש"י צד"ה ה"ג והלכתא וכו' והתוס'
צד"ה שהעידו וכו' דכיון שחוק כדי דיבור הם עוד יכולים
לחזור מעדותן אז הם עוד לא נפסלין וא"כ נמלא שצפשת
ההגדה היו כשרין. והנה מכלן מקשי הגמרא שפיר על אצ"י
דכיון דהעידו על הטעיה אחרי שהעידו על הגניבה וא"כ
כשהחמו על הגניבה נמלא שצפשת שהעידו על הטעיה היו
פסולין ולא הי' עליהם דין עדות. ועיין מה שכתבתי לעיל

9. שערם מצויינים בהלכה

כגון שהוזמו על הטביחה. כתב בשו"ת
אג"מ (חור"מ סי' י) בהא שהביא המגיה
במשל"מ (סנהדרין פכ"ג ה"ה) בעד שנטל שכר
אחר שהעיד, דלא נתבטל העדות למפרע,
ואסור לקחת שכר אפילו אחר שהעיד, והקשו
אמאי לא חיישינן שהעיד בשביל השכר
שיטול אח"כ, וכתב באג"מ דמעמידן אותו
על חזקת כשרותו לומר שהיה כשר עד אחר
שראינו שנטל השכר, וכמפורש בגמ' בעדים
שהוזמו על הטביחה לא בטלה עדותן על
הגניבה, אם היתה עדות הטביחה אחר תוך
כדי דבור.

10. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף עג עמוד א

שהעידו בבת אחת. פירוש והשתא לא שייך פסול דלמפרע כיון דהעידו בבת אחת, דכי אמרינן למפרע הוא נפסל
היינו להפסל מעדות שאחר עדות הראשון, דהשתא הוזה ממנו, ובהכי שייך לומר למפרע הוא נפסל מן עדות

הראשון עד שעת ההזמה, וכל העדויות שהעיד בין העדות ובין ההזמה פסולין, אבל הכא שהעיד בבת א' תוך כדי דבור לא שייך פסול דלמפרע דחדא מילתא היא.

11. תוספות רבינו פרץ מסכת בבא קמא דף עג עמוד א

והוזמו בבת אחת. פירש הקונטרס דלא גרסינן ליה, דאפילו הוזמו בזה אחר זה ניחא שפיר רק שיוזמו על הטביחה תחלה. ואם תאמר ומה מרויח הקונטרס בהזמת טביחה תחלה, אפילו הוזמו על הגנבה תחלה, ניחא, דלא שייך פסול דלמפרע כדפרישית. ויש לומר משום דאם הוזמו על הגנבה תחלה מוכחשים על הטביחה, ותו לא משלמי אטביחה גם כי הוזמו אטביחה בטר הכי, משום דהאי שינוייא אליבא דאביי משנינן, ואביי אמר לקמן דהכחשה לאו תחלת הזמה הוא. מיהו קשה גם כשהוזמו על הטביחה יחשבו מוכחשים גם על הגנבה מאחר שהעידו בבת א' לאביי דאמר למפרע הוא נפסל כדמוכח לקמן בסמוך דקאמר ר' יוסי [סבר] לה כאביי דאמר למפרע הוא נפסל, ולהכי קאמר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, ואם כן אכתי היכי משלמי אגנבה כשהוזמו לאחר כך על הגנבה הא איתכחשו להו כבר על הגנבה כדפרישית. לכך נראה דאם באנו ליישב תירוץ זה על סברת אביי דלקמן דאמר הכחשה לאו תחלת הזמה היא, צריך לגרוס הכא והוזמו בבת אחת. ומיהו יש ליישב גירסת הספרים דגרסי והוזמו, ומיירי בזה אחר זה ואפילו בהוזמו על הגנבה תחלה, ואף על גב דקיימינן השתא לשנויי אליבא דאביי, ואביי אמר לקמן הכחשה לאו תחלת הזמה היא, אין לחוש בכך, לפי שאין התלמוד יורד עכשיו אליבא דאביי רק להאי מילתא דלמפרע הוא נפסל דאייירינן ביה השתא, ולענין הכחשה אי תחלת הזמה נקט התלמוד לפי שיטתו של מקשה שהיה סובר הכחשה תחלת הזמה. וכן דרך התלמוד הוא בכמה מקומות שאינו חושש לתרץ אלא על קושיא שהקשה המקשה.

12. תוספות מסכת בבא קמא דף עג עמוד ב

תרי תוך כדי דיבור הוו - השתא תוך כדי דיבור דתמורה איירי תוך כדי דיבור גדול וכיון דתוך כדי דיבור קטן אית ליה ותוך כדי דיבור גדול לית ליה נראה דתוך כדי דיבור גדול אין מועיל כלום אפי' לפרש דבריו דלא הוי אלא כאומר היום תמורת עולה ולמחר תמורת שלמים דהוו דברים שבלב וה"פ דבריייתא אם לכך נתכוין תחילה כלומר שאומר תוך כדי דיבור קטן שדומה לנתכוין תחילה לכך דבריו קיימים ואפי' לא נתכוין נמי כיון דכדיבור דמי אבל בנמלך כלומר שאומר תוך כדי דיבור גדול שדומה כמו נמלך הרי זו תמורת עולה אפי' נתכוין תחילה לשניהם.

13. תוספות מסכת בבא קמא דף עג עמוד ב

כדי שאילת תלמיד לרב - והא דאמר בפרק תפלת השחר (ברכות ד' כז: ושם) הנותן שלום והמחזיר שלום לרבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל היינו כשנותן שלום לרבו כמו לחבירו כמו שאמר ליה שלום עליך ולא אמר רבי והא דאמר בפ' ר"ע (שבת ד' פט.) כלום יש עבד שנותן שלום לרבו עבד שאני שאימת רבו עליו ובשום ענין אין ליתן לו שלום.

14. שערים מצויינים בהלכה

ואם אמר תמורת עולה ונמלך ואמר תמורת שלמים וכו'. הש"ך (חור"מ סי' רנה סק"ה) האריך להקשות על הרמב"ם (מע"ק פט"ו ה"א, תמורה סוף פ"ב) שפסק דבהקדש לא מהני תוכ"ד, דאין חזרה בהקדש, דהרי בגמ' כאן פריך מתמורה לעדות, ולדבריו שאני בתמורה דאין חזרה, וכן הקשה על התוס' במס' מנחות (פא: ד"ה תודה) והרע"ב שם (תמורה פ"ה מ"ג) דבהקדש אפילו תוכ"ד אינו יכול לחזור, דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט וכו', וכתב דלכולם אישתמיטתיה הסוגיא כאן. ועי' במשנה למלך (שם) שהרמב"ם דחה הסוגיא כאן מהלכה וכו' עי"ש. וע"ע מה שתירץ במחנה אפרים (צדקה סי' ח) ובקצוה"ח (שם).

15. תוספות מסכת זבחים דף ל עמוד א

אמר רבי יוסי אם לכך נתכוון מתחילה - פרק מרובה (ב"ק דף עג:) אמרינן תרי תוך כדי דיבור הוה חד כדי שאילת רב לתלמיד דוטר וחד כדי שאילת תלמיד לרב דנפיש ותוך כדי דיבור קטן מודה רבי יוסי דמועיל דיבורו והכי קאמר אם אמר תמורת שלמים בתוך כדי דיבור קטן של תמורת עולה דהשתא דומה דנתכוון מתחילה לכך ואפי' עומד וצוח שלא נתכוון הואיל ואי אפשר להוציא שתי שמות כאחת דבריו קיימין ונמלך קרי ליה תוך כדי דיבור גדול כשאמרו לאחר כדי דיבור קטן שדומה לנמלך ואפי' אומר שנתכוון מתחלה לשניהם לא אמר כלום.

16. תוספות מסכת מנחות דף פא עמוד ב

תודה מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין - דהכי אמר הרי עלי תודה מן החולין נתחייב הכל מן החולין דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין וכי הדר ואמר לחמה מן המעשר **לא מצי הדר ביה ואפילו תוך כדי דיבור** דלא מבעיא לבית שמאי דאמרי בגמ' גבי הריני נזיר מן הגרוגרות תפוס לשון ראשון אלא אפי' לבית הלל דחשבינן ליה נדר ופתחו עמו לא דמי להכא דבעי למיהדר ולא מצי מיהדר דאמירה לגבוה כמסירתו להדיט ואמרינן נמי בפרק בתרא דנדרים (דף פז.) והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי חוץ ממגדף ועבודת כוכבים ומקדש ומגרש וגבי תמורת עולה ותמורת שלמים מוכח בתמורה פרק כיצד מערימין (דף כה:) דבנמלך אפילו רבי יוסי מודה דאפי' תוך כדי דיבור הרי זו תמורת עולה (ושלמים נמי).

17. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק טו הלכה א

האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים, היא שלמים וולדה עולה, אם לכך נתכוון דבריו קיימים, ואם אחר שגמר בלבו והוציא בשפתיו שתהיה שלמים חזר בו ואמר וולדה עולה, **אע"פ שחזר בו בתוך כדי דיבור הרי ולדה שלמים, שאין חזרה בהקדש ואפילו בתוך כדי דיבור.**

18. משנה למלך על מעשה הקרבנות פרק טו

[א] האומר וכו' אע"פ שחזר בו בתוך כדי דיבור וכו'. וכן כתב בסוף פ"ב מהל' תמורה יע"ש ובפירושו המשנה כתב רבינו בפ' כיצד מערימין העיקר בידינו תוך כדי דיבור כדיבור דמי זולתי במקדש וכו'. והנה יש לתמוה על פסק זה מההיא דאמרינן במרובה (דף ע"ג) וסבר ר' יוסי תוך כדי דיבור כדיבור דמי והתנן כו' ומתריצין תרי תוך כדי דיבור הוי כי לית ליה לר' יוסי כדי שאלת תלמיד לרב דנפיש מיליה כדי שאלת רב לתלמיד אית ליה הרי דבגמ' השוו מקדש לשאר מילי ומאן דאית ליה דתוך כדי דיבור כדיבור דמי בעלמא אית ליה נמי בהקדש וטעמא דר' יוסי דנמלך הוא משום דאית ליה בעלמא דכדי שאלת תלמיד לרב לא הוי כדי דיבור אבל אם היה נמלך כדי שאלת רב לתלמיד היה מודה ר' יוסי דהיה תמורת שלמים ואילו מדברי רבינו נראה דטעמא הוא משום דבהקדש לא מהני חזרה ואפילו שחזר בו תיכף ומיד וזה הוא דבר מתמיה. שוב ראיתי לרב בעל שפתי כהן בח"מ סימן רצ"ה ס"ק ד' שתמה על רבינו וכמו שכתבתי. והנראה

לי הוא לומר דרבינו דחה סוגיא זו דמרובה מהלכה לפי שהוקשה לו קושית התוס' שהקשו תימה דרב אחא מדפתי דאמר בפ"ק דמכות ובפ' שבועת העדות דתוך כדי דיבור כדיבור דמי והוא כדי שאלת תלמיד לרב כמאן דלרבנן לית להו כלל כדי דיבור ואפילו דיבור קטן ור' יוסי נמי בתלמיד לרב מודה דלאו כדיבור דמי ע"כ. ומכאן קושיא זו הכריח רבינו דסוגיא דמרובה היא אליבא דמ"ד בפ' שבועת העדות דתוך כדי דיבור דהוי כדיבור הוי כדי שאלת רב לתלמיד ולדידיה נוחא דלא תיקשי דר' יוסי אר' יוסי דר' יוסי דרבנן דאית ליה דתוך כדי דיבור כדיבור דמי מייירי בשאלת רב לתלמיד ור' יוסי דר' מאיר מייירי בשאלת תלמיד לרב וס"ל כר' יוסי אך לרב אחא ולר"ל דריש פ"ד דנזיר דאית להו דאפילו כדי שאלת תלמיד לרב כדיבור דמי אי אפשר לתרץ קושיא דר' יוסי אדר' יוסי כסוגיא דמרובה דא"כ אתי דלא כמאן וע"כ אית לן למימר לדידהו טעמא דר' יוסי דתמורה הוא משום דבהקדש לא אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור דמי ולעולם דבעלמא אית ליה דתוך כדי דיבור כדבור דמי ואפילו כדי שאלת תלמיד לרב אלא דשאני הקדש דלא מהני חזרה ואנן פסקינן הלכתא כר' יוסי דפליגי אדרבנן וכו' יוסי דפליגי אר"מ. והנה מה שתירצו התוס' לקושיא זו לא הבנתי דבריהם דמה שהביאו מסוגיא דנזיר ומפ' בתרא דנדרים אין ראיה משם אלא דתנ"ך כדיבור דמי ודלא כרבנן דר' יוסי אך מה שתמהו דמנא להו דהוי כדי שאלת תלמיד לרב דהוי דלא כמאן לא ידעתי היאך העלו מזור לקושיא זו והדבר אצלי צריך עיון:

שוב ראיתי בפ"ב דזבחים (דף ל') דאמרינן כי פליגי דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דר"מ סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ש"מ מיהדר קא הדר ביה ור' יוסי וכו'. והנה המעיין בהלכה זו יראה דבין לר"מ ובין לר' יוסי כולוהו ס"ל דלא מהני חזרה בהקדש ולא פליגי אלא בכוונת דבריו אי הוי חזרה או

לא ואוקימתא זו הובאה פ' כיצד מערימין (דף כ"ו) בלתי חולק והדבר פשוט אצלי אין דרך לנטות ממנו ימין ושמאל. תנן בפ' כיצד מערימין (כ"ה ע"ב) האומר כו' ואם משאמר הרי זו שלמים נמלך הרי זו ולדה שלמים ופריך בגמ' פשיטא ולדה שלמים אלא כל אימת דבעי מימלך ומשני אמר רב פפא לא נצרכה אלא שאמר בתוך כדי דיבור מהו דתימא תכ"ד כדיבור והאי עיוני הוא דקא מעיין קמ"ל. והנה הנראה אצלי בפשט הסוגיא הוא דמאי דאמרינן קמ"ל הוא לאפוקי דלא נימא עיוני הוא דקא מעיין קמ"ל דכיון דשהה קצת אף שכל דבריו היו תוך כדי דיבור חשיב כנמלך וכההיא דאמרינן בפ' מי שמת (דף קמ"ה) ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים וראין אם כמחלק מת קנו כולם וכו' ואם כנמלך עמד אינו חוזר אלא באחרון ופירשו דכל ששהה בין זה לזה חשיב כנמלך ופשיטא דאפילו תוך כדי דיבור חשיב כנמלך דהא פריך התם בגמ' ודילמא עיוני הוא דקא מעיין ואם לאחר כדי דיבור מהיכא יתני שניחוש לעיוני הוא דקא מעיין דאם כן אין לדבר סוף אלא ודאי דאפילו תוך כדי דיבור חשיב כנמלך ועל זה הקשו ודילמא עיוני הוא דקא מעיין ותיירצו סתמיה דשכ"מ מידק דייק והדר ריב ומש"ה כל ששהה חשיב כנמלך. וסוגיא זו נמי הכי פירושה דס"ל כיון שתוך כדי דיבור אמר וולדה עולה אף ששהה קצת לא חשיב כנמלך ומאי דשהה הוא משום עיוני קא מעיין קמ"ל דלא משום דמקדש מידק דייק והדר מקדש וטעמו דלא מהני נמלך תוך כדי דיבור אף שכל מקום קי"ל דיכול לחזור בו תוך כדי דיבור וכמו שפסק רבינו סוף פ"ה מהל' שבועות יש לומר דשאני הקדש דלא מהני בו חזרה

אפילו תוך כדי דבור וכן כתב רבינו בפרקין. ומ"מ אני תמיה דאמאי לא תירצו בגמ' כשהקשו פשיטא ס"ד דכיון דבכל התורה תוך כדי דבור כדיבור דמו הכא נמי קמ"ל דשאני הקדש דלא מהני חזרה ואפילו תוך כדי דבור. וכתבו התוס' לא נצרכא אלא שאמר תוך כדי דבור פירוש כדי שאלת תלמיד לרב שלום עליך רבי דהא קי"ל תוך כדי דיבור כדיבור דמי והיינו כדי שאלת רב לתלמיד עכ"ל. ודברי התוס' הללו נפלאו ממני דמה שיך לכאן שיעור כדי דיבור מהו דהא סוגיא זו אתיא ככ"ע בין למ"ד דהוי כדי שאלת רב לתלמיד בין למ"ד דהוי כדי שאלת תלמיד לרב דחדושה דר"י הוא דאפילו חזר ואמר בתוך כדי דיבור למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וס"ד דעיוני קא מעיין קמ"ל דלא אלא דנמלך הוא. ונראה דהתוס' לא הוו גרסי אלא מהו דתימא תוך כדי דיבור כדיבור קמ"ל וס"ל דסוגיא זו איתא כההיא דמרוכה (דף ע"ג) דאמרינן תרי כדי דיבור הוו וכו' כדי שאלת רב לתלמיד אית ליה. והמתבאר מאותה סוגיא הוא דר' יוסי אית ליה דמהני חזרה מהקדש דומיא דכל התורה אלא דס"ל דתוך כדי דיבור לא הוי אלא כדי שאלת רב לתלמיד ומאי דקאמר רב פפא לא נצרכא אלא לתוך כדי דיבור הוא כדי שאלת תלמיד לרב דנפיש מיליה ומש"ה לא מהני חזרה. אך מה שאני תמיה הוא שמדברי התוס' בפ' התודה (דף פ"א) ד"ה תודה נראה דס"ל דטעמא דר' יוסי דהכא הוא משום דלא מהני חזרה בהקדש הפך מה שכתבו כאן וצ"ע. ודע שמדברי רש"י מוכח דס"ל דטעמא דר' יוסי הוא משום דלא מהני חזרה בהקדש וכן הוא דעת רבינו ודחו אותה סוגיא דמרוכה וטעמא דמילתא הוא משום דגירסתם היתה כגירסתנו דהס"ד הוא דילמא עיוני קא מעיין ולפי גירסא זו ע"כ ר' יוסי אית ליה דלא מהני חזרה בהקדש ואף לפי גירסת התוס' ס"ל דהכוונה ס"ד תוך כדי דיבור כדיבור ומהני חזרה קמ"ל דשאני הקדש ודחו אותה סוגיא דמרוכה משום דאותה סוגיא אתיא דלא כהלכתא וכמו שכתבתי לעיל ודוק:

19. ש"ך חושן משפט סימן רנה

(ה) המקדיש כל נכסיו כו' - ... וכן מצאתי ברמב"ם גופי' שכ' להדיא כדברי העיר שושן וזה לשונו בריש פ' ט"ו מה' מעשה הקרבנו' אף ע"פ שחזר בו הרי ולדה שלמים שאין חזרה בהקדש ואפי' תוך כדי דבור עכ"ל ... אכן תמהני מאוד על הרמב"ם והברטנורה והכסף משנה והתוס' דאישתמיטתהו ש"ס ערוך פ' מרובה (דף ע"ג ע"ב) דפליגי התם רבנן ורבי יוסי גבי עדות וקאמר התם בש"ס אלא בתוך כדי דבור כדבור דמי קמפלגי רבנן סברי תוך כדי דבור לאו כדבור דמי ... הרי להדי' דהקדש ומימר דינו כשאר דברים ...

20. קצות החושן סימן רנה

(ב) המקדיש כל נכסיו. ... ולענ"ד נראה דודאי הרמב"ם דחה סוגיא זו דמרוכה ... ומדברי תוס' מבואר דטעמא דלא מהני חזרה בהקדש תוך כדי דיבור היינו משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט. ואע"ג דבמסירה להדיוט גופיה מהני חזרה תוך כדי דיבור וכמבואר בשו"ע סימן קצ"ה סעיף ז', ועיין מ"ש שם סק"ל, היינו משום דגבי הדיוט מסירה ומשיכה גרידא אינו עושה קנין אם אינו אומר להקנות לו, וכן אמירה גרידא שאומר להקנות אינו עושה קנין עד שימשוך, ומש"ה כיון דמשיכה אינו עושה קנין אלא ע"י דיבורו שאמר לו קני, יכול לחזור תוך כדי דיבור מדיבורו קמא והו"ל משיכה או מסירה בלא דיבור, אבל בהקדש אמירה ידידה מעשה הוא כמסירה מש"ה אינו יכול לחזור בו

21. ספר מחנה אפרים - הלכות זכיה מהפקר - סימן ח

אם אחר שהפקיר יכול לחזור בו:

תשובה לכאורה נראה דכל ששהה יותר מכדי דבור אינו יכול לחזור בו וכן נראה מדברי הר"ן ז"ל בס"פ אין בין המודר דהפקר משעה שהפקירו יצא מרשותו ואינו יכול לחזור בו' והב"י יתא דקתני עד ג' ימים יכול לחזור בו היינו דוקא לענין מעשר' ובהפקיר שדהו דמפני תקנת הרמאין אמרו חכמים דלא להוי הפקרו הפקר. ... וכן נראה קצת מדברי הרמב"ם בפ"ב מה' נדרים שכתב האי דינא גבי מפקיר את שדהו יע"ש. (א"ה אבל הרא"ש ז"ל בסוגיין דנדרים כתב דבכל הפקר דעלמא תקנו שיוכל לחזור בו תוך ג' כל זמן שלא זכה בו אחר ...

ומ"מ תוך כדי דבור נראה פשוט דיכול לחזור בו, אמנם מהר"ר בצלאל אשכנזי ז"ל בתשובותיו סי' ט"ו כתב דהמפקיר אסור לחזור בו ואפילו תוך כדי דבור יע"ש, ולע"ד לא ידעתי מנ"ל הא והלא אפילו בנדרים עצמן חזרה תוך כדי דבור מהני, ועיין בדברי הרמב"ם בפ' בתרא דנדרים, ושם חשיב ליה כדבר מצוה והלכך לכתחלה אסור להתחרט ממצוה שנדר. ולפי זה הנודר לעשות צדקה אסור לחזור ואפילו תוך כדי דבור ועדיין צריכה תלמוד, ומ"מ נראה ודאי דאם חזר בו מהני בתוך כדי דבור ...

22. קרית ספר הלכות מעשה הקרבנות פרק טו

האומר וולדה של זו עולה ... שאין חזרה בהקדש ואפילו תוך כדי דיבור כיון דסגי בגמר לבו ולא הוציא בשפתיו כדכת' כל נדיב [לב] כדאמר' והוי כד' דברים שאין בהם חזרה מגדף וע"ז ומקדש ומגרש ...

והנה מדברי השטמ"ק אלו מוכח דגם זהקדש
מהני חזרה תוכ"ד. וזאת כן מוכח
מנדרים דף פ"ז. דאמרי שם "והלכתא תוכ"ד
כדצור דמי צר ממגדף ועכו"ם ומקדש ומגרש",
ואילו הקדש לא קא מפיק להו מכללא דתוכ"ד
כדיצור. ואולם מדברי התוס' מנחות דף פ"א
ע"צ ד"ה תודה מוכח לכאן דגם זהקדש לא
מהני תוכ"ד, צרם כצר ציארנו והארכנו צוה
צריש פ' שני דנוזר וציארנו שם דברי התוס'
מנחות הנ"ל באורך בעזה"י יעו"י ש. וכן יעו"י
בציארנו למנחות שם.

ברש"י ד"ה מיהדר קא הדר צ"י ולחזור אי
אפשר עכ"ל. ונ"צ ונשטמ"ק אות י"א
הוסיף צוה צוה"ל "ולא שלא יוכל לחזור
מדיצורו הראשון דקא מהדר הדר צ"י צחוק
כדי דיצור אלא כלומר שהוא כנמלך" וכו'
עכ"ל.

24. ברכת אברהם

(ב) והנה צ"ח נדרים פ"ז ע"א ד"ה והלכתא כתב ונראה
בעיני דבשאר מיני דלא חמירי כולי האי כשאלם
עושה אותם לא צנמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול
לחזור צו תוכ"ד. אצל בני (מקדש ומגרש וכו') כיון דחמירי
כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומש"ה
אפי' חזרה תוכ"ד לא מהני עכ"ל ולפ"ז נתבאר טעם לחזרה
גבי מקח וממכר וגטין וקידושין, בכל דבר שתלוי בדעתו
ורכונו ושייך להתנות שלא יחול ע"מ כן שיחזור צו, מיהו גבי
עדות שאינו תלוי בדעת ורצון ול"ש בזה התנאה כלל עדיין
לא מחייב צטעס הר"ן. ונ"צ.

(ג) ונראה דגבי עדות צע"כ הוא גדר אחר, וגם הר"ן
מודה דהתם הוא משום שכל מה שנאמר ביחוד
בתוכ"ד הוא מפורק למאמר אחד והוא חדא הגדה, ולכן אם
צמסקנא מכל המאמר יולא שאינו כמו שאמר בתחילתו הרי
שחין כאן הגדה המחייבת.

ועל דרך זה נריכים לבאר גם מה דמכני תוכ"ד של חצירו,
דע"ז שאומרים רגוף לדברי חצירו הרי מקרי המשך
של אותה הגדה ושייך לרגף לכת אחת וכן בהפסקה בחזר
דע"ז שייך לומר דהוא ממשיך דיצורו של הראשון. כיון דזה
נאמר רגוף באופן שנחשב כמאמר אחד.

(ד) והנה צע"כ א"ח (ר"ע ס"ב, תפ"ז ס"א, תקפ"ב
ס"ב) חזין לבצרכות שייך לחזור ולתקנס בתוכ"ד,
ומקורו צתום צרכות י"צ ע"א ד"ה לא (ועי צציה"ל סי'
תפ"ז ומ"צ תקפ"ב סק"ז) וגם בזה צע"כ ציאר הדבר
כמשנ"ת גבי עדות דהכל מפורק למאמר אחד ולצרכה אחת,
ומאחר שמכל זה ילא השבח הנכון הרי שפיר צירך. ומש"כ
צציה"ל הנ"ל צשם הר"ף דכיון דהוא רק מוסיף על השבח
ל"ה הפסק, אינו מתרץ אלא מה דהפסיק, אצל איך מפורק
מה שאמר בסוף בתוכ"ד לצרכה שאמר בהתחלה, צע"כ משום
דנחשב למאמר אחד וכמשנ"ת.

וגם מצוהר היטב מש"כ שם צציה"ל שאם התחיל צרכה
אחרת שוב לא מהני גם בתוכ"ד לתקן הצרכה
הקודמת, ולפמשנ"ת מצוהר דאין זה דרך דיצור ומאמר אחד.

צשעה שכבר הפסיק הענין והתחיל צדבר אחר אלא צשעה
שעדיין ממשיך אותו מאמר. ודו"ק.

בענין הכחשה תחילת הזמה

(א) הכחשה תחילת הזמה היא חלל שלל נגמרה. לכאור
 זיכור הדבר דיסוד הזמה מה שנודע צעדים
 שהעידו שגר, כלשון הרמז"ס (פי"ח ה"א), ומה שלא סגי
 בהכחשה כיון דתו"ס הן, ומאי אולמיה האי מהאי, אבל
 מאחר שגם החזמו ונודע דהמכחישים עדיפי, כיון
 שהראשונים שקרנים הם, שוב יש לזרף עדותם להזמה.
 אמנם נסוגיין מבואר דאינו כן, דלקמן (ע"ד ע"ב) בהזמנו
 על הגניבה ואם אין גניבה אין טו"מ חלו בהכחשה
 תחילת הזמה.

ואשר על כן מוכח מזה דעיקר דין הכחשה תחילת הזמה
 הוא דלא איכפ"ל צמה שנתצטל העדות קודם
 הזמה, כיון שהזמנו נסוף, כל ציטול עדות שאחר הגדה לא
 איכפ"ל.

(ד) ובטעמא דאזיי בהכחשה לאו תחילת הזמה יש לחקור
 אם משום דנטל הגמר דין קודם הזמה
 או משום דעלם העדות לא מתקיים ואין צעין והצדיקו
 הצדיק והרשעו את הרשע וכה"ג שכבר הוכחש בלא"ה כבר
 אינו בגדר צדיק דכבר נתערער הנאמנות.
 ובנדו"ד דנטלה העדות מפני שאם אין גניבה אין טו"מ
 חזי' עכ"פ דגם אם לא נעשה ספק סקר צעלם
 העדות, ורק דלא מתקיים דאין לנו נפ"מ, סגי בזה, ולפי נד
 א' מבואר בפשטות דהא צטל הגמר דין.]

=====

26. דף על הדף מסכת בבא קמא דף עג עמוד ב

בגמ': כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי וכו'. ובתוס' (ד"ה כדי שאילת תלמיד לרב) כתבו דהא
 דאמרו בברכות (כ"ז ע"ב) הנותן שלום והמחזיר שלום לרבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל, היינו באופן
 שנותן שלום לרבו כמו לחבירו, כגון שאומר לו שלום עליך, ואינו אומר לו שלום עליך רבי. וכ"כ רש"י
 בברכות שם.

אבל ברבינו יונה ברכות (דף י"ח ע"ב) כתב שאין לו להקדים בשלום רבו כלל, אלא כמי שיש לו מורא
 ממנו. ואינו יכול לפתוח את פיו מרוב מורא. והא דאמרו כדי שאלת שלום תלמיד לרב, אינו ר"ל אלא כדי
 חזרת שלום תלמיד לרב. וכתב במעדני יום טוב (ברא"ש ברכות פ"ד סי' ה') דלפני תר"י לא ה' הגירסא בברכות
 הנותן שלום "והמחזיר שלום" (וכן ברי"ף לא גרס לי'), דהרי תר"י מתיר להחזיר שלום לרבו ואוסר ליתן לו
 שלום.

27. בן יהוידע על בבא קמא דף עג/ב

כדי שאלת שלום תלמיד לרב, שלום עליך רבי ומורי. כתבו התוספות מ"ש הנותן שלום לרבו גורם לשכינה
 שתסתלק מישראל, דאמר שלום עליך ולא אמר רבי ומורי ע"ש, נמצא יש תלמיד מרבה לעצמו מכשול
 בשלום, אם אינו מאריך לומר רבי ומורי, ובזה יובן [תהלים קי"ט קס"ה] שלום רב לאוהבי תורתך, רב
 דייקא, שמאריך לומר שלום עליך רבי ומורי, ואז אין למו מכשול, שלא יענש בעבור השלום. ובזה יובן
 מאמר רז"ל [ברכות ס"ד ע"א] תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, תלמידי דייקא, שאין יכול לקצר
 הלשון, אלא מרבים דברים לומר בו שלום עליך רבי ומורי, וזה שבה ישראל לעתיד, אע"ג דלא צריכי למימר
 חד לחד אליף לי חכמתא, כי כולם הם למודי ה', דרוח ה' דבר במ, ומלתו על לשונם, עם כל זה נוהגים זה עם
 זה כמנהג תלמיד לרבו, שאומרים חד לחד שלום עליך רבי ומורי. וז"ש, אע"פ דכל בניך הם למודי ה', עם כל
 זה ורב שלום בניך, שמרבין נוסח השלום לומר בו רבי ומורי: